

مالیه نوخته خود (بر خصوص وسعت مجلس مذاکره شد رئیس فرمود سه ساعت ضرورت یافته حاضر شوند دو ساعت ضرورت مجلس ملحق شود . آقا سید محمد جعفر معرفی از حامی قوام دیوان که از طرف ایران فارس منتخب شده اند) **آقامیرزا محمود خواجساز** اظهار داشت که ایران فارس بکفر سابق و کبیل کردند باید معلوم شود که می توانند اضافه از یک نفر وکیل نمایند رئیس فرمودند باید تقسیم عده بر اصناف ملاحظه شود بالا خره گفته شد از طرف پیراز کلیه باید دوازده وکیل منتخب شوند این عده هم که تاکنون معین شده است از عده اصلی کمتر است .

آقا سید محمد تقی - پس از قسم خوردن و کلا چندین نفر بمجلس مقدس وارد شده اند که هنوز قسم یاد نکرده اند خوب است که این اشخاص جدیدالورود باشخاصی که در سابق قسم یاد نکردند در یک روزی آنها هم قسم یاد کنند .

(قرار شد روز پنجشنبه قسم یاد نمایند) اعلامی از طرف انجمن هرايش قرائت شد مشربیر اینکه از جهت تفرغ پاره از محظورات بمجلسین تجریمخصوصی از جهت هرايش در تمام پست خانه ها گذارده میشود که هر کس خواست عریضه بمجلس مقدس عرض کند از ولایات و اینجا از آن تهر گرفته و با آن بفرستند در این خصوص مذاکرات میان آمد .

رئیس - حرف در تهر است و علت تاخیر انتشار آن هم همان تمبر است حال باید وکلا تصویب کنند .

اقلب رایان بر این بود که برای رساندن جواب وملاحظات دیگر تمبر لازم است و این بکتران هم پول پست خواهد بود نه اینکه مجلس بمبوهاد راه دخی پیدا کند .

دو صورت تلگراف متضاده از اهالی قاین و بیرجند آقا سید محمد تقی قرائت کردند که جمعی هواخواه و طالب حکومت شوکت لاملک و جمعی دیگر خواهان حکومت حشمة الملک بودند .

مذاکرات روز دهم و روز نهم ربيع الثانی دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات پنجشنبه ۱۷ آقا سید محمد تقی قرائت کردند

وکیل التجار - لایحه ایست اگر اجازه میفرمایید قرائت شود .

آقا سید محمد حسین - چون روز پنجشنبه قرار بر این شد که مطالب متفرقه رادر روزمخصوص مذاکره نمایند این لایحه هم جزو مطالب متفرقه است . **رئیس** - لایحه لازمی است قرائت شود (وکیل التجار لایحه را قرائت کردند)

چون مسئله اقدامات سالار الملوه چند روز است آفتابی شد و از یرده بیرون افتاده است و از خیالات معالی کیش نهاد خود محکمه عوم مظلمند لازم است مطلبی که خیلی مهم است در این موقع عرض نمایم تا این صدای بنده به شما پیچیده عوم مسیوق باشند که اگر بر حسب ظاهر اختلافاتی چند که لازمه تمام پاولنتهای عالم است و در ایران بواسطه تازه بودن مجلس شورای ملی و مشروطیت

فرموده می دلرد بین دولت و مجلس بدنی قرائت میشود این گونه اتفاقات و اختلافات لازمه جریان امور است جاریه است بعضی گناه نکنند که هزار گونه این اختلافات و سخت تر از این اسباب رنجش طو لانی بین دولت و ملت نییبه ایران خواهد بود بلکه این قبیل عنوانت بمنعزل مذاکرات بین پدری مهربان وفرزند عزیز است که کلمی از کثرت محبت حاصل شده و بعد از چند دقیقه محبت از طرفین بهیچان آمده یک حرکت ظبی جبران ما فتا میشود پس بعضی شورش طلبان و مفسدین بیغیال خام نیقاده و این مذاکرات و اختلاف جدی تصور نمایند که بقعه عرض میکنم همانطور که در حفظ حقوق ملت و حدود مشروطیت و آزادی مجلس مقدس شورای ملی تانفس آخر غواصیم کوهید همانطور تا آخرین قطره خون جگر و جگر حفظ تاج و تخت سلطنت ایران سوارت بالاستحقاق او . **اعلیحضرت** محمد علی شاه غلبه علیک و سلطانه است غواصیم ریضه و تایکفر ایرانی غواصیم زنده است و جان در بدن دارد غواصیم گلزاره لصدی خیال دست دیلا و بلع و تخت لیران نمایم که برای ماملت غیور کشته شدن بشراف بهتر است از زندگی به ننگ .

آقا سید محمد تقی - تلگرافی از طرف مجلس شاهزاده سالار الدوله نوشته شده خوانده میشود اگر تصویب نموده مغایره میشود قرائت شد قریب بدین مضمون .

(حضور حضرت اشرف والا شاهزاده سالار الدوله دامت شوکته الوالا بدون شایه ریب دریا و تمهید مقدمه بر آحاد و افراد مملکت ایران روشن و مبرهن است که اعلیحضرت شاهنشاه مبرور البه ائمن حلل التور در اعطای خلعت مشروطیت تاجه درجه منت بر گرفتن پسر اد ملت ثابت فرمود که یاس آن حقوق خلف من سلف بر تمام لازم است که نسبت پولی نعمت زاده مان مرهی دارن این ایام پاره از اغیارات گوشزد و گلای مجلس میشود بروکلای مجلس شتتم آمده که در مقام تصدیع بر آمده بعضی اتمام حجت اظهار نمایند که بدون هیچ دفعه موکب والا بذرا الخلافه ورود تولید و کلا تمهید خوانند کرد که اگر در سابق خلاف ترتیبی رفتار شده از این بعد افشاش گردد والا اگر اقدامات کارگزاران حضرت والاعطف بر ماسبق باشد ملت حاضر نخواهد بود که تحمل نموده در رفع دفعه مقامه هم قسم اقدام خواهد کرد .

آقا سید حسین - قریب یکماه است مسئله سالار الدوله مذاکره شده آبا از طرف دولت تاکنون چه اقدامی شده از طرف ملت هم حرکتی اقدام شده و میشود از اطراف گروم شاه و بر و جرد و سایر جاها حاضر شده برای جلوگیری لما از طغیان این وزراء هیچ اقدامی تاکنون نشده هر وقت از طرف اعلیحضرت هدایونی اظهار میشود بدایه قبول میکنند بعد از آن نکل میشود بعضی سر راههایی که سالار الملوه در این خوان نمینند هر کدام را که مأمور برقع این فساد میکنند شی قبول میکنند و صبح استفاده می دهند البته باید اقدامات لازمه بشود وزراء هم اقدام کنند رفع این نساد را نمایند .

رئیس - وزراء اقدامات خودشان را میکنند البته سردارهای افواج هم دو موقع هم را می خود را خواهند کرد .

آقا سید علی نقی خزان قمره برای اینکه معهود سه ولایات و ولایات خود که سخته این قمره عدم اتحاد مجلس معتبرم و دولت نیست و مطالب کدر میان دولت و مجلس رد و پهل میشود از باب مطالبه و اثبات حق طرفین است و از جهت تکرار از حد دیگر خوب است بشام انجمن های ولایات و ولایات اطلاع داده شود که هم خود دانسته و هم دیگران را سبق نمایند که نواب والا سالار الملوه را هیچ تومی از طرف مجلس و ادار باین اقدام نکرد و مجلس معتبرم با کمال جد خود در رفع این مطالبه خواهد کوشید و از اقام مقاصد خود دانست که چنانچه اسامک بنای مجلس را وظیفه خود می دانند استقامت استقرار سلطنت اعلی حضرت شهر یاری را هم بشام قوای خود وظیفه خویش می دانند .

آقا سید علی نقی - این تلگراف صحیح است ولی پاره لطیفانان و بعضی استمالتها شده دو مجلس مخصوص مذاکره خود بهیچین صحیح است یاخیر **حاج امام جمعه** - اول فرموده بجزئی بنظر عاید ولی بعد کلی خواهد شد همین مسئله سالار الدوله را باین مسووار بی اهمیت نمیتوان تصور نمود مسلم است که این عده سوار سوار نظامی نیست همه قسم شرارت میکنند و مردم بیچاره را ازیت و ضرر میرسانند باید جدا و در رفع آن اقدام شد و پیوسته باهمال نگذرد .

آقا ملاحسن وارث - این اقدامات از طرف ملت باید بشود باز طرف وزیر جنگ .

حاج امام جمعه - مجلس باید جدا از وزرات جنگ بخواند که اقدامات لازمه بعمل آید .

آقامیرزا محمود خواجساز - بره حرکات سالار الدوله معلوم شده و چند روز دیگر از پر و جرد عریض خواهد آمد و تشکیات اظهار میگرد که بعد از توار تومان مال مردم را چاییده اند رفع آن مفاسد باین تلگراف ملایم نشود .

آقای عماد بطور کفر مایند هر دو طرف مسلم است پس بهتر این است که بدو بطور اصلاح اقدام شود اگر رفع نشد بطور سخت اقدام شود .

حسینی خان - کرا را عرض کرد . ام رفک هم عرض میکنم این مجلس وزراتی را در تحت مسئولیت آورد و هر کدام مسئولیت را بر عهده گرفتند ازین بعد مجلس نباید در مطالب جزئی اقدام کند باید از وزیر مشغول جدا بخواند و او انجام دهد درین مسئله سالار الدوله هم اقدامات شده این را هم که فرمودید سردار ها درین موقع از تکالیف خود طفره میزنند اذهان داریم ولی مایاید منتظر نتیجه باشیم دولت اقدامات خود را خواهد کرد .

آقا سید محمد تقی - روز پنج شنبه مذاکره شد که مطالب متفرقه باید فقط در روز پنجشنبه مذاکره و سایر ایام بکارهای لازم رسیدگی شود این لحقات متعلق بی کرد و ملت است نباید به صرف بیچاره پایمابین مجلس وضع قوانین لازمه نماید و سایر مطالب را بخواند .

رئیس - این مطلب تلگرافه همینقدر لازم بود که مذاکره شد پیش ازین حاجت نیست ولی این طور که آقا سید حسین اسرار دارند چنین معلوم می شود که مجلس باید بهیچان اقدام بکنند حق مجلس فقط انتظار بمطالبه انجام است .

رئیس - البته این سردار عالی حقه، مخالفت می‌کنند باید سیاست شوند و بجای آن روند و از در راه هم باید نتیجه اقدامات را خواست.

رئیس - همین اندازه که مذاکره شده کافی است این تلگراف هم از همان راه مطهره میشود ملا قانون وزارت عدلیه قرائت شود.

حاج سید عبدالحمید - قانون اساسی چه شد کی باید خوانده شود.

رئیس - بر حسب نظامنامه داخلی هر مجلسی که لازمست خوانده شود موصول بمصوب رئیس مجلس است هر چه را رئیس معین کرد سایر اعضا حق سؤال وجواب ندارند. همه میدانند که اینگونه مطالب مهم از قبیل نظامنامه اساسی محتاج به چندین بار تکرار نظر است بلکه شاید باره مطالب محتاج میشود که بعد از تعجب اشرف اطلاع داده شود.

آقای سید حسن شهیدی - این مطلب مسلم است که در اینگونه از امور دقت عملی تعجب زیادتری ازین عده آقایان که در طهران تشریف دارند نیست اینگونه مطالب رد فرود با اصول نیست که محتاج بدقت نظر باشد بمقداری از نظامنامه وزارت عدلیه راجع قرائت کردند.

مذاکرات روز یکشنبه بیستم ربیع الثانی

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۹ اردیبهشت ظاهر قرائت کردند.

آقای سید علی نقی - تلگرافیکه قرار شد از طرف مجلس به نواب والا شاهزاده سالار الدوله مجابر شود شد یاخیر.

رئیس - مغایره شدید با اخبار موثقه امروز از کرامت شاه رسیده ملت تأخیر آمدن بندهم بمجلس همین بود که با آنجا مغایره میشد سابقاً اخبار میرسد که دوفرقه شده بودند قتلهم مجدداً آتش فتنه مشتعل گردیده چند نفر هم کشته شده اند محاله از طرف دولت اقدامات لازمه بعمل آمده حضرت حاج میرزا محمد اقدامات واقعه فرموده تلگرافات چند بعنواناتی که لازم بود شد.

آقای سید علی نقی - باره مذاکرات لازم است که باید بشود یکی مسئله فارس است در اطراف مخصوص مذاکره بمیان آمد که این اشخاصی که از انجمن اتحادیه فارس دیریون عبارت جادر زده اند و کلای شیراز بروند و آنهارا اطمینان داده حرکت بدهند اخطاری هم که در این خصوص بوزارت داخله شده مطالبه جواب شود.

رئیس - البته اخطار بوزارت داخله شده و میشود و همین دو روز هم جواب خواهد رسید.

آقای سید محمد تقی - جواب سؤالی است که عدم ملت از حجج اسلامیه تعجب اشرف در خصوص اساس مجلس مقدس شورای ملی نموده اند بعضی استعمار خواطر عامه از انبیا مقدسه حجج اسلامیه نسبت باین اساس مقدس قرائت میشود.

سؤال

حضور مبارک آقایان مظالم حجج اسلام آیات الله بین الامم دست غلامم مرخصه میدارد البته خاطر

مبارک آقایان از وصف مجلس شورای ملی کمترینی مسبوق است که اساس آن بر اجراء احکام شرع مبین و سیانت مذهب حقه انبی عشریه و رفع تعدیات خائنین و نشر عدل بین العباد و موجدات قوت و شوکت دولت اسلامیه در قبال اعدای دین است مع ذلک بعضی از روی متکات این وضع با مقاصد و اغراض شخصیه خودشان در مقام تحریک و در صدد تشویش و تشکیک بکنند صدمه ای است که تکلیف عامه مملکت را در این باب معین فرمایند تا رفع تشویشات خود.

هوالله تعالی شانہ العزیز

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و سلمة الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین یلی چون بحمد الله تعالی و حسن تأیید و بتوجهات مقدسه حضرت ولی عصر از احسان فداء اساس این محترم مجلس مقدس بر امور مذکورده مبتنی است لهذا بر هر مسلمی سنی و ملتحمه در استحکام و تشدید این اساس قویم لازم و اقدام در موجدات اختلال آن معاده و همانند با صاحب شریعت مطهره علی الصداق بها و الله الطاهرین افضل الصلوة و السلام و خیانت بدولت قوی شوکت است اعاذ الله جمیع المسلمین من ذلک.

الاحقر نجل المرحوم الحاج میرزا خلیل قدس سره محمد حمید

نم هذا الجواب عن السؤال من مجلس شورای الملکان با ملاتنا حرره الاحقر الجانی محمد کاظم خراسانی

من الاحقر عبدالله المازندرانی

شروع بقرائت نظامنامه وزارت عدلیه شد. در این موقع حاج معتمد السلطنه معاون وزارت داخله محض ابلاغ دستخط اعلیحضرت همایونی بمجلس آمده اظهار داشتند اعلیحضرت همایونی محض اظهار تلخکوات و ابریز عنایات ملوکانه نسبت بمجلس در ازای تبریکات صمیمانه که از طرف نمایندگان ملت در جشن عید ولودشان شده دستخطی صادر و بنده را با ابلاغ و قرائت آن امر فرموده اند دستخط همایونی قرائت شد.

(سواد دستخط اعلیحضرت همایونی)

جناب اشرف اتابک اعظم لازم بود در جواب تهنیت و تبریکات صادقه بمجلس شورای ملی از طرف ملت صدیق خودمان مرامم شامله ملوکانه رانست بمجلس محترم و کلیه اهالی اظهار فرمائیم و کمال رضامندی خاطر خودمان را از پیشرفت مقاصد حسنه و نیت مقدسه دولت و ملت با اطلاع عموم برسانیم بحمد الله اشکالات اولیه که لازمه بدایت هرامر معظمی است بخوشی بر گذارده است امروز دولت و ملت یککل و یکجهت مشغول اصلاح امور شده اند روز بروز موجب نیکبختی ملت و دولت فراهم می آید امید است انشاء الله بتوجهات حضرت امام عصر جعل الله فرجه من قریب نتایج صمیمیه در انتظام دوائر دولت و امنیت اطراف مملکت و اصلاح احوال عموم بدست بیاید تا امروز که دولت پنهانی متصدی انجام امور بود در حقیقت مملکت یک دست داشت اکنون که دولت و ملت با اتفاق مشغول کار شده اند مملکت را دو بازوی قوی حاصل و معلوم است که یک دست کار دو دست را نمیکرد و امروز کارها پیشرفت دیگر خواهد

داشت البته وزراء و وکلا با نهایت آمیزه واری و دلگرمی مشغول خدمات دولت و ملت بوده و بواسطه خود رفتار کنند ما هم در ملاحظه حقوق ملت که گرامی فرزندان ما هستند از تکالیف پداری که بر عهده ما است دقیقه فرو گذار نخواهیم فرمود همین دستخط ملوکانه را بتوسط جنابان حجج اسلامیه و مجلس شورای ملی با اطلاع عموم برسانید که مجلس و ملت بر ارام ملوکانه امیدوار بوده بواسطه دعا گوئی مشغول باشند.

فی شهر ربیع الثانی ۱۳۲۰

پس از قرائت دستخط همایونی از روی شف و وشوق قلبی صدای زنده باد شاهنشاه ملت خواه ایران از عموم و کلا بلند شد آقای آقامیرزا سید محمد مجتهد و اغلب وکلا بمنوایات مختلفه مراتب امتنان و تشکرات خود را از مرامم و الطاف ملوکانه عرض و اظهار داشتند.

آقای میرزا فضل علی آقا - بسمت نمایندگی از طرف عموم ملت ابلاغ عرض تشکر را بنحوی که شایان پیشگاه سلطنت است استدعا می نمائیم.

مجدداً شروع بقرائت نظامنامه وزارت عدلیه شد.

مذاکرات روز سه شنبه بیست و دوم ربیع الثانی دارالشورای ملی

در این روز بر حسب اهمیت باره از مطالب که لازم بود بطور دقت مذاکره شده نتایج صحیح گرفته شود بمجلس علنی بمجلس سری تبدیل یافته رسماً مجلس منعقد نشد.

موضوع مذاکره در این روز چند مطلب بوده نخست در خصوص اغتشاش و بلوای کرامت شاه مذاکره شده چون بطور واقع تعقیب این مطلب و تمیز صدق از کذب فعلاً در درازای خلاصه طهران غیر ممکن بانهایت مشکل و صعب میباشد لذا موافق قانون انتظام و امنیت آن بلد را مقرر شد از وزارت داخله خواسته شود بنابر این رقمه در این خصوص بوزارت داخله نوشته شد که جداً اقدامات لازم بعمل بیاید و رفع اغتشاش بطور صحیح بشود و مردم آسوده و راحت گردند.

باره از مطالب که در ایام سابقه مطرح مذاکره مجلس مقدس شده بود و انجام آن بوزارت داخله اخطار گردیده و بواسطه عدم ترتیب اخطار آن در بونه اجماع و تمویق مانده بود بطور فهرست مطالب سابقه یادداشت شد و چون بعضی از آن مطالب محل تأمل و تعمق بود قرار شد کاملاً مذاکره و مباحثه بعمل آمده پس از تنقیح و حصول اکثریت آراء بوزارت داخله فرستاده و انجام آن جداً خواسته شود.

در این هنگام حاج معتمد السلطنه معاون وزارت داخله بمجلس آمده اظهار داشتند که تلگرافی از شیراز آمده مشعر بر اینکه جمعی اطراف خانه قوام را محاصره کرده و اظهار داشته اند حالا که امتثال امر قدر قدر اعلیحضرت شاهنشاه رانموده ما هم بطور جبر تورا اخراج و الزام بر رفتن میکنیم.

پس از این اتفاق قوام الملک از برای حرکت مهیا شده ولی از طرف دیگر جمعی بر مقاومت اواز حرکت برخاسته قاطرها را از حرکت اوجا بردارند مع ذلک حضرت اشرف اتابک اعظم جداً احضار او را خواستند و حکومت را هم معزول نموده نظام السلطنه را تلگرافاً مأمور کردند که بجایاری بشیراز برود. در خصوص حاج آقا محسن هم دیروز تلگراف سخت شد باینکه که حرکت کرده یا همین دو روز حرکت خواهد کرد.